

Norske vitnemål og vitnemålstillegg

Innstilling

(5. september 2011)

Innledning

Som en oppfølging av et nasjonalt seminar om vitnemål 8. desember 2010 i Bergen, i regi av SIU og Bologna-ekspertene vedtok Universitets- og høyskolerådets utdanningsutvalg å oppnevne en arbeidsgruppe for å utarbeide et forslag til mal for norske vitnemål og vitnemålstillegg. Denne innstillingen er begrenset til å gjelde vitnemål for bachelor- og mastergraden.

Gruppen fikk følgende mandat:

”Arbeidsgruppen bes om å utarbeide forslag til mal for et norsk vitnemål og vitnemålstillegg innen høyere utdanning. Det anbefales at det tas utgangspunkt i vitnemålsskissen i departementets innstilling om nasjonalt rammeverk for høyere utdanning fra 2007. Målsettingen bør videre være at vitnemålene skrives ut automatisk etter oppnådd grad. Gruppen skal vurdere og legge frem forslag til hvordan studie/fagplanens læringsutbyttebeskrivelser på best mulig måte kan synliggjøres i vitnemålet og vitnemålstillegget. Det skal også foreslås hvordan det kan vises til eventuelle rammeplaner og nasjonale og internasjonale kvalifikasjonsrammeverk. Gruppen skal vurdere kvalitetskrav til dokumentene for å unngå dokumentforfalskning.”

Gruppen ble bedt om å legge frem sin innstilling senest 5. september 2011.

Arbeidsgruppen har hatt følgende sammensetning:

Julie Myhre Barkenæs, daglig leder, Samarbeidstiltaket FS
Etelka Tamminen Dahl, seniorrådgiver, UiB, leder
Gull K. Dahlen Høyseth, førstekonsulent, UMB
Tor-Erik Fosslø, seniorrådgiver, UiT
Vibeke Skarsjø Hansen, rådgiver, HIOA
Anne Marie Snekvik, juridisk seniorrådgiver, NTNU
Jonny Roar Sundnes, seniorrådgiver, UiO
Ida Lønne, avdelingsdirektør, NOKUT
Rachel Glasser, seniorrådgiver, UHR

Gruppen har hatt et todagers møte 14.-15. juni i UHR og et dagsmøte 24. august .

Julie Myhre Barkenæs hadde ikke anledning til å delta på todagersmøtet, men hun har kommet med sine kommentarer etter dette møtet.

Felles maler – hvorfor?

Det er betimelig å spørre hvorfor det er viktig at norske vitnemål følger samme mal. Er det ikke et konkurransefortrinn at lærestedene har utarbeidet en egen mal for det verdipapiret som skal beskrive kandidatens studier og resultater? Kan ikke dette verdipapiret også fungere som lærestedets ”visittkort”, som med sitt innhold og design sier en del om utstederen? Det er enkelt å svare ja på disse spørsmålene, men det er både dyrt og tidkrevende å utarbeide egne maler og kvalitativt utfordrende. Det er flere grunner til at en felles mal er å anbefale. Arbeidsgruppen ser tre viktige grunner for å foreslå felles maler/harmonisering av malene for norske vitnemål og vitnemålstillegg (innhold):

1. Norske vitnemål vurderes stadig oftere av utenlandske læresteder, godkjenningsmyndigheter og arbeidsgivere. Det skal ikke være tvil om at et vitnemål er utstedt i Norge, at det er gyldig og at det er utstedt på en slik måte at forfalskning kan begrenses.
2. Norske vitnemål for høyere utdanning bør kunne gjenspeile kandidatens studier og resultater på en slik måte at leseren, som skal vurdere kandidaten både i inn- og utland, skal kunne danne seg et korrekt bilde av utdanningen og prestasjonene. Terminologien bør også i internasjonal kontekst være forståelig.
3. Å unngå feil og mangler i vitnemålene gjennom å bli enig om felles maler som retningsgivende. Felles maler bør kunne bidra til en kvalitetssikring av disse dokumentene.

Arbeidsgruppen har hatt som mål å finne frem til den informasjonen som skal gi ”et helhetlig bilde av utdanningen og prestasjonene”. Vi har studert utformingen av vitnemål, men med bakgrunn i svært forskjellige tradisjoner har vi på egnete punkter unngått en *total* uniformering av layout og informasjon.

Utgangspunkt

I mandatet er gruppen bedt om å ta utgangspunkt i vitnemålsskissen i Kunnskapsdepartementets innstilling om nasjonalt rammeverk for høyere utdanning fra 2007. Det som er spesielt nytt i skissen er at det foreslås oppført i vitnemålet a) hvilken syklus den tildelte graden tilhører i *Nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner i høyere utdanning* samt b) studieplanens beskrivelse av krav til læringsutbytte. Utover dette foreslås beskrivelser av gradsstrukturen og hovedpunktene i studieprogrammet. En del av disse opplysningene har flere læresteder allerede, om enn på noe forskjellig måte, innført i vitnemålet etter implementeringen av Kvalitetsreformen.

Skissen i innstillingen er blitt kjent ved lærestedene under høringsprosessen i 2007, og senere er modellen presentert ved flere læresteder i forbindelse med implementeringsarbeidet av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning.

Vitnemål og vitnemålstillegg som skrives ut i dag ved norske læresteder har også vært et naturlig utgangspunkt for gruppens arbeid.

Analyse av vitnemål og vitnemålstillegg fra Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, Norges teknisk-vitenskapelige universitet, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Nordland, Norges Handelshøyskole, Norges idrettshøgskole, Høgskolen i Akershus, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Finnmark, Samisk høgskole, Kunsthøgskolen i Bergen, Norges musikkhøgskole og BI viser både likheter og forskjeller i dagens praksis. Dette gjelder informasjonen som blir gitt, både angående omfang og formuleringer i teksten, samt layout og utforming. To av lærestedene har valgt enten helt eller tilnærmedesvis helt å oversette informasjonen også til engelsk i vitnemålet.

Arbeidsgruppen har også sett arbeidet som i 2003 ble gjort ved Høgskulen i Sogn- og Fjordane angående maler for både vitnemål og vitnemålstillegg.

Arbeidsgrunnlaget har videre vært gjeldende lovgivning:

- Universitets- og høgskoleloven av 01.04.2005
- Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høgskoler av 16.12. 2005

- Forskrift om krav til mastergrad av 01.12.2005
- Forskrift om godkjenning av høyere utdanning av 10.04.2006
- Lokale forskrifter om studier

I tillegg er det tatt hensyn til følgende brev fra departementet:

- Brev av 10.02.1995 til de statlige høgskolene om *Vitnemål for høgskolene*
- Brev av 21.10.2002 til lærestedene om *Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høgskoler*
- Brev av 21.10.2002 til lærestedene om *Utdanninger med rammeplan - betegnelser*
- Brev av 19.12.2002 til Norges Handelshøyskole om tittelen siviløkonom

Arbeid som berører innstillingen

Arbeidsgruppen har ikke drøftet notat fra Samarbeidstiltaket FS av 26.11.2010, "Karakterutskrifter fra FS – forslag til felles mal" fordi saken ikke er ferdigbehandlet i UHRs Utdanningsutvalg. En eventuell karakterfordelingstabell er heller ikke drøftet i og med at det er oppnevnt en egen gruppe for å arbeide med dette.

Et viktig arbeid gjenstår: En ny arbeidsgruppe skal drøfte problemstillinger som gjelder utstedelse av nye grader som en kandidat har oppnådd på tilsvarende nivå som den først tildelte graden (ved gjenbruk av studiepoeng fra tidligere oppnådd grad/vitnemål).

Arbeidet

Analyse av vitnemålene og vitnemålstilleggene viser at det er en rekke forskjellige tradisjoner spesielt angående detaljer. Ved sammenligning av vitnemålene varierer ordvalget på tittelsiden, det er store forskjeller fra lærested til lærested hvorvidt graden og studieprogrammet blir beskrevet – og hvor godt eller svakt de er beskrevet. Ikke uventet er det relativt store forskjeller i *Grunnlag for vitnemål*.

Mange læresteder legger vitnemålene enten i en omslagsperm som bare er ment til bruk for vitnemål, eller i lærestedets "generelle" mappe som også blir brukt til annet enn til vitnemålene.

Gruppen foreslår følgende retningslinjer for utforming av vitnemål:

Generelt

Vitnemålet og vitnemålstillegget skal utstedes etter at kravene til en grad er oppnådd og *uten* at det foreligger en søknad fra kandidaten.

Utsendelse/utdeling av vitnemålet kan utsettes inntil klagefristene er over.¹

Dersom vitnemålsinnehaveren mister sitt vitnemål og/eller vitnemålstillegg skal det særdeles tungtveiende grunner til for at det skrives ut nye dokumenter. Slike grunner må dokumenteres. Hver side i det nye vitnemålet påføres stempelet "**DUPLIKAT**".

Dersom vitnemålsopplysninger kun finnes elektronisk skrives det ut et nytt vitnemål på vitnemålpapiret og papirene signeres, eventuelt av nye personer. Hver side stemples med "**DUPLIKAT**". Signeringsdatoene blir nødvendigvis andre enn i originalvitnemålet.

Dersom lærestedet har et papirarkiv med kopier av utstedte vitnemål tas det kopi av kopien og "**Rett kopi**" med sted, dato og signatur påføres alle sidene.

For å kunne innføre automatisering av utstedelse av vitnemål er det nødvendig at kilden opplysningene hentes fra, er entydig. Derfor er det naturlig at den lovpålagte utdanningsplanen danner grunnlaget for vitnemålet for programstudenter. I og med at utdanningsplanen er en kontrakt mellom student og lærested er det begge parters ansvar at utdanningsplanen til en hver tid er à jour.

¹ Institusjonene bør tilstrebe å overholde tidspunktet for å sende/dele ut vitnemålene, slik at kandidatene kan overholde ettersendingsfristen 1. juli i forbindelse med opptak til videre studier.

Vitnemålet består av 4 sider, sidene skal være nummerert som følger: Side 1 av 4, side 2 av 4, side 3 av 4 og side 4 av 4. For å vise tydelig hvilket lærested som har utstedt vitnemålet, foreslår arbeidsgruppen at lærestedets navn tilføyes som første ledd i sidenummereringen, slik:

Universitetet i Stavanger side 1 av 4 osv, eventuelt med lærestedets logo foran navnet.

Side 1 er tittelsiden for vitnemålet. Side 2 gir generell informasjon om graden og spesifikk informasjon om studieprogrammet som kandidaten har gjennomført, og side 3 (ev. side 4) angir grunnlaget for tildelingen av graden og kandidatens prestasjoner.

Side 1

- 1) Ordet "**Vitnemål**" skal innføres i alle vitnemålene på første side.
- 2) Det anbefales at teksten sentreres.
- 3) Logoen, seglet og eventuelt stempel og navn på lærested, blir plassert slik lærestedet ønsker det.
- 4) Med bakgrunn i ordlyden i *Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høgskoler* bør alle lærestedene "**tildele**" en grad.
I tillegg til navnet på graden kan lærestedene tilføye navn på fordypning, navn på studieprogram og eventuelt studieretning. Også tittel på mastergradsoppgaven kan føres opp her.
- 5) Dato for tildelingen av graden skal være tilsvarende dato som brukes av sensoren i protokollen for den eksamen graden ble oppnådd. Datoen er en viktig opplysning og har en stor praktisk betydning: I forhold til tildeling av autorisasjon for helsepersonell fra Statens autorisasjonskontor for helsepersonell og lønnsjustering i helsevesenet og for lærere (utdannet både fra høgskolene og universitetene).
- 6) Det skal være to signaturer på tittelsiden:
 - Dersom det er todelt ledelse, signerer ledelsen (faglig og administrativ leder) ved den enheten som har fått myndighet til å tildele grader.

- Dersom det er enhetlig ledelse, signerer lederen ved den enheten som har fått myndighet til å tildele grader. En person fra administrasjonen som er utpekt til dette, paraferer.

Det skal ikke brukes signaturstempel.

- 7) Dato for signering av vitnemålets første side vil vanligvis være enn annen en dato for oppnådd grad.

Todelt ledelse

Forslag til mal (navn på lærested, logo, stempel, segl er utelatt)

VITNEMÅL

NN

Født: dd.mm.yyyy

er

Dato: dd.mm.yyyy

tildelt graden

xxxxxx i xxxxxxxx

Sted og dato

Signatur
Funksjon

Signatur
Funksjon

Enhetlig ledelse

VITNEMÅL

NN

Født: dd.mm.yyyy

er

Dato: dd.mm.yyyy

tildelt graden

xxxxxx i xxxxxxxx

Sted og dato

**Signatur
Funksjon**

**Signatur
Funksjon**

Side 2 (Innsiden av tittelsiden)

Dette er siden som skal gi opplysninger om graden og programmet. Det er bare denne siden som er avsatt til disse opplysningene og derfor bør innholdet vurderes nøye.

1) Siden skal omfatte tre informasjonsfelt:

- Generell informasjon om graden
- Studieprogrammets målsetting, innhold og organisering
- Kandidatens læringsutbytte

A) Første felt/overskrift

Generell informasjon om graden (fast fellestekst)

Lærestedene fyller ut feltene markert med < >; tekst med fet skrift skal være fast fellestekst:

<Navn på graden> er tildelt i henhold til Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler av 16.12.2005.

Dersom studiet skal følge en nasjonal rammeplan fastsatt av Kunnskapsdepartementet skal rammeplanen angis her:

Utdanningen er gjennomført i samsvar med rammeplan for <xxxx> fastsatt av Kunnskapsdepartementet dd.mm.yyyy

Utdanninger uten rammeplan kan også her få påført hvilken studieplan som er fulgt, vedtatt av hvilket styre, og med dato for vedtaket.

Også annen generell informasjon som lærestedet synes er viktig føres opp her.

Normert studietid for graden er <n> år og den har et omfang av <xxx> studiepoeng. Et fullført og bestått studieår gir 60 studiepoeng.

<Navn på graden> er en kvalifikasjon som inngår i <første/andre/tredje syklus> i *Det nasjonale rammeverket for kvalifikasjoner i høyere utdanning*, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 20.03.2009

B) Andre felt/overskrift

Studieprogrammets målsetting, innhold og organisering (fast fellestekst)

Lærestedet bestemmer selv innholdet og formuleringene i dette feltet.

Stikkord kan være:

- Målet med programmet, herunder arbeidslivsrelevans
- Krav til programmet , herunder praksis
- Arbeidsformer
- Rett til autorisasjon for yrkesutøvelse
- Gjennomgått skikkethetsvurdering (spesielt viktig for de utdanninger dette gjelder)

C) Tredje felt/overskrift

Kandidatens læringsutbytte: (fast fellestekst)

Å innføre en egen overskrift for oppnådd læringsutbytte i vitnemålet er i tråd med moderne tenking om utdanning og studentsentrert læring.

Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning, fastsatt av NOKUT 27.01.2011, legger frem klare krav til lærestedene om læringsutbyttebeskrivelser i Kapittel 4 Akkreditering av studier. Det skal foreligge en plan for studietilbudene og

Studiet skal beskrives med utgangspunkt i læringsutbyttebeskrivelse:

a. Læringsutbytte skal være beskrevet som det en kandidat har oppnådd ved fullført utdanning i form av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse i samsvar med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. (4.2,2.a)

Planen skal gjennomføres slik at undervisningsmetodene og vurderingsformene som velges, er i samsvar med

læringsutbyttebeskrivelsene. Studenten blir således vurdert i forhold til studieplanens læringsutbyttebeskrivelser.

Det er derfor naturlig at læringsutbyttebeskrivelsene fra studieplanen føres inn her. Som et eksempel viser vi her hvordan læringsutbytte for kandidater ved master i naturforvaltning ved Universitetet for miljø- og biovitenskap beskrives²:

Læringsmål

En kandidat som har fullført utdannelsen forventes å ha oppnådd følgende læringsutbytte, definert i generell kompetanse, kunnskaper og ferdigheter:

Generell kompetanse:

- Kan arbeide godt sammen med personer som har en annen faglig bakgrunn enn dem selv, og opptre analytisk og meglende i eventuelle konfliktsituasjoner.*
- Kan innhente og bruke relevant informasjon i en faglig sammenheng, samt vurdere kilders pålitelighet.*
- Kan kommunisere sine vurderinger og konklusjoner på en klar og overbevisende måte både skriftlig og muntlig.*

Kunnskaper:

- Har god forståelse for det økologiske og samfunnsmessige grunnlaget for en bærekraftig naturforvaltning.*
- Kan analysere og problematisere konsekvensene ved bruk og vern av natur på en kritisk, grundig og tverrfaglig måte.*
- Har god kjennskap til miljøforvaltningens oppbygning, relatert lovverk, saksbehandlingsregler og samfunnsplanlegging.*

Ferdigheter:

- Kan vurdere resultatene fra vitenskapelig arbeid og anvende disse i praktiske naturforvaltningsoppgaver.*
- Kan utarbeide operative forvaltningsplaner.*
- Kan utrede forskjellige forvaltningsstrategier for bærekraftig utnyttelse av naturressurser.*

Ledeteksten kan endres i vitnemålet og stå under overskriften
Kandidatens læringsutbytte:

² <http://www.umb.no/studietilbud/element/studieprog-tekst/?sp=m-nf>

Kandidaten er blitt eksaminert og vurdert i forhold til studieplanens beskrivelse av læringsmålene:

Foreløpig har ikke alle utdanningstilbud i Norge blitt skrevet eksakt i tråd med NOKUTs forskrift, dvs. i en inndeling av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Modellene er til dels ganske ulike fra utdanningstilbud til utdanningstilbud. Årsaken til dette er at veien er blitt til mens en har gått. Også myndighetenes formuleringer har gjennomgått en prosess. Derfor mener arbeidsgruppen at lærestedene i en overgangsfase selv skal kunne velge sine modeller. Det viktige er at kandidatens læringsutbytte blir beskrevet under overskriften "Kandidatens læringsutbytte".

Arbeidsgruppen anbefaler at studieplanens læringsutbyttebeskrivelser brukes i vitnemålet for å understreke betydningen av gode beskrivelser. Beskrivelsenes status styrkes når beskrivelsene blir gjentatt i vitnemålet. Beskrivelsene i studieplanen vil fungere som retningsgivende for studiets gjennomføring slik de også er ment å være. Og sist, men ikke minst: I dette tilfellet burde gjenbruk av data være gunstig.

- 2) Vurderingsuttrykkene foreslås presentert på side 4 i vitnemålet. Presentasjonen kan begrenses til følgende:

*"Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være **bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn for bestått: A fremragende; B meget god; C god; D nokså god; E tilstrekkelig; F ikke bestått**"*

Side 3 og 4 (Grunnlag for vitnemål)

1. Side 3 skal øverst på venstre side ha teksten **”Grunnlag for vitnemål”**
Øverst på side 3 skal det i tillegg gis følgende opplysninger:

Grunnlag for vitnemål (venstrejustert)

Lærested: <navn på lærested> (høyrejustert)

Navn: <navn på innehaveren> (venstrejustert)

Fødselsnummer: <ddmmyyyy-xxxxx> (høyrejustert)

Grad: <navn på grad> (venstrejustert)

Studieprogram: <navn på studieprogram med spesialisering/ev. studieretning> (venstrejustert)

Oppnådd grad: < ddmmyyyy (høyrejustert)

Det er flere læresteder som i dag har en logo på side 3, dog plassert noe forskjellig. Arbeidsgruppen synes at dersom det er mulig å få det til, kunne logoen plasseres foran sidenummereringen i bunnteksten:

<LOGO> <navn på lærested> <side n av n>

2. I *Grunnlag for vitnemål* opplistes de beståtte emnene som kandidaten har tatt og som viser at kravene til studieprogrammet er tilfredsstilt og at graden er oppnådd for å få tildelt vitnemålet. Utdanningsplanen er kilden for ”Grunnlag for vitnemål”. Det er utelukkende emner som inngår i graden som listes opp her, og en eventuell overskytende del vises i karakterutskriften. Det skal være egne kolonner for emnekode, navn på emne, studiepoeng, semester og karakter.

Oppstillingen av emnene skal grupperes slik at informasjonen blir mest mulig tydelig basert på strukturen i studieprogrammet.

Dette kan for eksempel gjøres slik:

Studier som er inndelt i *År en, År to, År tre* osv følger denne strukturen.

Studier som er inndelt i *førstesemesteremner, fordypningskrav eller emnegrupper* osv (f.eks. studiene på bachelor-nivå ved allmennfakultetene) grupperer emnene etter denne strukturen. Det anbefales at førstesemesterstudier (ex.phil/ex.fac +) grupperes og plasseres først i oppstillingen, men slik at overskriften blir valgfri.

Det foreslås også valgfrie overskrifter for angivelse av

Fordypning

(fordypning/spesialisering/hovedprofil/emnegruppe av 80/90 studiepoengs omfang)

og

Andre emner

Større skriftlige oppgaver som master- og bacheloroppgaver føres inn med:

"Masteroppgave" ("Bacheloroppgave") "Tittel". Emnekode, omfang, semester og oppnådd karakter føres inn i de egnete kolonnene.

Ekstern utdanning fra inn- eller utland føres inn med ledeteksten:

Ekstern utdanning. Navn på institusjon, på originalspråk så langt det er mulig, og antall studiepoeng føres inn i grunnlaget. Oppnådd karakter føres ikke inn. I kolonnen karakter føres **"innpasset"** (tempus i samsvar med tittelsidens "er tildelt").

Navnet på et eksternt lærested kan ofte være langt og ta mye plass, dersom kandidaten har flere emner fra eksterne læresteder med langt navn. Lærestedet kan løse plassproblemet gjennom å legge inn det eksterne lærestedets navn i en fotnote i tilknytning til emne nummer to, tre etc. Poenget er at lærestedets navn er oppgitt.

Fritak for bestemte emner på bakgrunn av realkompetansevurdering føres inn som følger:

Realkompetansevurdering. <Navn på emnet som det fritas for>. I karakterkolonnen føres ”fritatt”

Ekstern utdanning og realkompetansevurdering settes inn på egnet sted i de relevante gruppene.

Fellesgrader og karakterer

Det er en gammel bestemmelse at norske læresteder ikke skal føre inn i sine karakterutskrifter eller grunnlag for vitnemål, vurderingsresultater fra annet lærested enn sitt eget.

I forbindelse med utstedelse av en fellesgrad har erfaringen både fra inn- og utland vist at flere grunnlag for vitnemål knyttet til et og samme vitnemål kan bli forvirrende og uklart. Derfor foreslår arbeidsgruppen *et unntak for fellesgradene*. Det vil si at norske læresteder som inngår et fellesgradssamarbeid skal kunne godta/skrive ut grunnlag for vitnemål/karakterutskrifter/Transcript of Records som også omfatter karakterer for emner tatt ved andre læresteder. Dette gjelder utelukkende dersom det skrives ut ett felles vitnemål (ett dokument + DS). Dersom de deltakende institusjoner, hver for seg, skriver ut et vitnemål for fellesgraden, gjelder ikke unntaket.

3. Det angis en totalsum for antall studiepoeng oppnådd under kolonnen studiepoeng. Totalsummen av studiepoeng skal være så tilnærmet lik poengkravet til graden som mulig.
4. Grunnlag for vitnemål skal nederst på siden ha et felt med ledeteksten **Merknader**, som kan brukes ved behov. Plassering: Merknadene skal komme mellom opplistingen av emner, og feltene for dato/signatur.

Feltet kan for eksempel brukes i forbindelse med eksamen hjemlet i § 3-10 i Universitets- og høyskoleloven og med anvisninger om hvordan resultatet skal føres opp i vitnemål eller karakterutskrift § 3-11,3.

Arbeidsgruppen foreslår følgende formulering ”Annen eksamensform; Hjemlet i Universitets- og høyskolelovens § 3-10.”.

Et annet eksempel er: Dersom en student har tatt mange emner, men med svært lite omfang (ett eller to stp.), er det anledning til å lage en samlebenevning for disse. Det forutsettes at dette forklares under Merknader.

5. Side 3 og eventuelt side 4 skal begge dateres og underskrives av den personen som institusjonen utpeker til dette. Tittel på personen som signerer side 3 (og side 4) skal være ”saksbehandler”.³ Datering bør samsvare med dato knyttet til signatur på side 1, det vil si utstedelsesdatoen for vitnemålet.

Sikkerhet og tydeliggjøring

I henhold til mandatet har gruppen også vurdert kvalitetskrav til vitnemålene for å begrense dokumentforfalskning.

Vitnemål er et verdidokument som gir grunnlag for å søke seg til studier og arbeidsmarkedet, og som gir rettigheter i forbindelse bruk av tittel og avlønning. Dokumentforfalskning vil dermed kunne gi urettmessige tilganger og er straffbart. Det vil derfor ha samfunnsmessig verdi å begrense muligheten for forfalskning i størst mulig grad.

Sikkerhetslementer kan innarbeides i vitnemålsdokumentet på ulike måter. Standardisering i utformingen (maler og innhold) fra en større, ensartet gruppe øker bevisstheten om kvalitet fra utsteder og skaper forutsigbarhet og forventning i markedet. Vitnemål kan også sikres ved at det benyttes spesialark med ulike sikkerhetslementer fra papirleverandør.

Arbeidsgruppen har i innledningskapittelet argumentert for felles/harmonisert mal på vitnemålene og at dette vil være et godt utgangspunkt for kvalitetssikring av dokumentet. I et mer og mer globalisert utdannings- og arbeidsmarked vil felles mal sikre lik informasjon om vitnemålsinnehaverne,

³ En person i arbeidsgruppen ønsker ikke denne arbeidspraksisen, men vedkommende mener at det er opp til institusjonen å bestemme både person og tittel på hvem som underskriver side 3 (og 4)

gjennomføringen av programmene og hva kandidatene har oppnådd. Dette kan være med å gjøre norske vitnemål gjenkjennelige og troverdige i markedet og gi større trygghet ved verifisering og saksbehandling ved lærestedene.

Etter at høgskolereformen i 1994 trådte i kraft, uttalte departementet i eget brev at vitnemål skal sikres mot forfalskning. Eksempler på dette kunne være preg (papirrelieff) og eget vannmerke i arkene. Men mye er endret siden 1994. "Internettalderen" blir ofte referert til fra 1993 og yngre, og danner grunnlag for et helt nytt marked for informasjonsutveksling, markedsføring og kjøp/salg, men representerer en arena fullstendig uten kvalitetssikring.

Informasjonsteknologien er i vårt århundre spredd til alle deler av kloden. Prisen på teknologiske verktøy er blitt så lav, og utstyret har så høy kvalitet, at nesten hvem som helst kan produsere dokumenter av profesjonell kvalitet som vanskelig kan skilles fra originalen. Selv om departementets føring i stor grad har vært tatt til følge i sektoren, er dagens situasjon så annerledes i forhold til få år tilbake, at det er behov for en fullstendig 'retenkning' av forholdene rundt kvalitetssikring av akademiske kvalifikasjoner. Sikringstiltak har derfor vært et tema på ulike seminarer om vitnemål i den senere tid.

På bakgrunn av foregående beskrivelser anbefaler arbeidsgruppen at felles maler med forslag til innhold, inndeling og oppsett innarbeides som standard for vitnemål i sektoren.

Sikkerhetselementer og harmoniserte mal kan ha to funksjoner:

1. forsterke dokumentets "autoritet"
2. ledd i kvalitetssikringen, ved at de vanskeliggjør etterligninger og endringer og der mangler kan være med på å avsløre et uekte dokument

Det vil i denne sammenheng også være naturlig å anbefale videreføring av tidligere uttalelser fra departementet om sikring av selve vitnemålsarkene. Det benyttes i dag ulike sikkerhetselementer i papiret, som ofte i seg selv er av god kvalitet. Eksempler på sikkerhetselementer er: vannmerke i form av logo, preget logo eller segl, ultra-violette elementer (UV-trykk), folietrykk, hologram og påtrykte linjer/mønster (guillosche-mønster). Alle vitnemål skal dessuten ha originalsignaturer påført med blått blekk, og institusjonsstempel som standard.

Det bør benyttes aldringsbestandig papir og dokumentekte farge på signaturene for å sikre vitnemålets holdbarhet i et livslangt perspektiv.

Informasjon om hvordan institusjonen har sikret arkene, kan påføres dokumentet som en tilleggstekst (nederst på side 1), og vil være i tråd med eksempler på vitnemål/transcripts fra utenlandske institusjoner.

Arbeidsgruppen er klar over at man, kvalitetskrav og sikringstiltak til tross, aldri vil kunne oppnå 100 % sikkerhet mot dokumentforfalskning. Det anbefales likevel å samle seg om tiltak som kan redusere muligheten for forfalskning og skape troverdige vitnemål fra norske utdanningsinstitusjoner.

For å forbedre gjenfinning av korrekt vitnemål har gruppen vurdert å foreslå serienummerering på side 3 i vitnemålet. Et eventuelt serienummer skal være unikt for hvert enkelt vitnemål og kan bygges opp gjennom å angi lærestedets norske organisasjonsnummer sammen med et serienummer.

Lærestedsnummerering i FS kan være et alternativ. Dette er en mulighet som gruppen mener at UHR kan be om innspill til fra medlemsinstitusjonene.

VITNEMÅLSTILLEGG – DIPLOMA SUPPLEMENT

Alle norske institusjoner er etter loven pålagt å utstede Diploma Supplement, Jf. UH-loven om vitnemål, § 3-11, 1. ledd. I følge Ot.prp. nr. 40 2001 – 2002, kap. 12 punkt 12.1.10, merknader til § 53 nr 1, s. 54 skal tillegget følge vitnemålet og er kun gyldig sammen med vitnemålet.

Norske læresteder har siden 2003 hatt anledning til å få vurdert kvaliteten i sine vitnemålstillegg gjennom EU kommisjonens *Diploma Supplement Label* ordning. Etter årets søknadsrunde vil Norge trolig komme til å ha 13 institusjoner med DS Label og 1 institusjon med ECTS Label.

Siden 2001 har det i Norge vært arrangert nasjonale konferanser og seminarer om Diploma Supplement i regi av NOKUT, SIU og Bolognaekspertene.

Historikk

Norge var et av de første landene som i 1997 underskrev Lisboakonvensjonen om godkjenning av kvalifikasjoner vedrørende høyere utdanning i Europaregionen og senere i 1999 ratifiserte den som det første nordiske land. I konvensjonen forplikter partene seg til å "fremme bruken av UNESCO/ Europarådets vitnemålstillegg ("diploma supplement") eller ethvert annet tilsvarende dokument ved konvensjonspartenes institusjoner for høyere utdanning".

Departementet ga i 2000 Norgesnettsrådets sekretariat ved Informasjonssenter for internasjonal utdanning, NAIC, i oppgave å utarbeide en norsk mal for Diploma Supplement. Dette ble gjort i samarbeid med en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra universiteter og høyskoler.

I juni 2001 fikk UH-institusjonene et brev fra Departementet med pålegg om å implementere Diploma Supplement innen utgangen av 2001. Flere læresteder utarbeidet utfyllende maler. Et av de mest omfattende arbeidene var modelltekstene som ble utarbeidet i 2003 ved Høgskulen i Sogn- og Fjordane.

Bakgrunnsmateriale

Arbeidsgruppen har gjennomgått følgende bakgrunnsmateriale:

- Konvensjon om godkjenning av kvalifikasjoner vedrørende høyere utdanning i Europaregionen, vedtatt av diplomatkonferansen i Lisboa i april 1997 (Lisboakonvensjonen)
- Brev av 07.12.1998 til NAIC om NAICs oppgaver i forbindelse med Lisboa konvensjonen
- Brev av 19.05.2000 fra Norgesnettrådet til institusjonene om forslag til norsk Diploma supplement (vitnemålstillegg) med retningslinjer – ønske om kommentarer fra institusjonene
- Brev av 18.06.2001 fra Departementet til alle UH-institusjoner og NNR, NSU samt StL om innføring av Diploma Supplement
- Forslag til norsk Diploma Supplement med retningslinjer (mai 2000) , forslag fra arbeidsgruppe oppnevnt av Norgesnettrådet, NAIC

De viktigste dokumentene har imidlertid vært EU-kommisjonens egne retningslinjer: DIPLOMA SUPPLEMENT EXPLANATORY NOTES (updated version adopted by the Lisbon Recognition Convention Committee, June 2007, Bucharest)

Den europeiske malen – kommentarer og forslag til hvordan de forskjellige punktene kan fylles ut

Generelt

Den europeiske malen består av åtte seksjoner. Seksjonene 1 – 7 fylles ut av lærestedet. NOKUT har ansvaret for å utarbeide og oppdatere seksjon 8 som beskriver det norske utdanningssystemet, spesielt innenfor høyere utdanning. USIT ved Universitetet i Oslo har ansvaret for å implementere eventuelle endringer på grunnlag av forslag fra NOKUT. Dette gjelder FS-institusjonene⁴.

I tillegg til de åtte seksjonene er *Transcript of Records* en del av Diploma Supplement. *Transcript of Records* skal være identisk med "Grunnlag for vitnemål", men på engelsk.

Til tross for at det i 2001 ble utarbeidet forslag til hvordan en kunne fylle ut de syv seksjonene er det helt klart at det er behov for oppdatering av retningslinjene og også behov for å understreke viktigheten av at også Diploma Supplement må inneholde tilstrekkelig med informasjon for at en leser skal få et helhetlig bilde av kandidatens studier og resultater. I dag bærer vitnemålstillegget preg av at det er et minimum av opplysninger som gis i tillegget. Dette har ført til at kandidatene ber om ytterligere bekreftelser som gjelder studiene. Det fører til merarbeid.

Malen for Diploma Supplement

Samtlige vitnemålstillegg må følge den internasjonale malen: "*The wording and numbering shown in the model above must be **strictly respected.***"

Det er heller ikke tillatt med egne underpunkter til nummereringen i malen.

Et annet hovedkrav er at hvert vitnemålstillegg skal ha påført følgende tekst:

⁴ FS brukes av alle statlige universiteter og høyskoler og fra 2012 alle institusjoner som er med i Samordna opptak.

“This Diploma Supplement follows the model developed by the European Commission, Council of Europe and UNESCO/CEPES. The purpose of the supplement is to provide sufficient independent data to improve the international “transparency” and fair academic and professional recognition of qualifications (diplomas, degrees, certificates etc.). It is designed to provide a description of the nature, level, context, content and status of the studies that were pursued and successfully completed by the individual named on the original qualification to which this supplement is appended. It should be free from any value-judgements, equivalence statements or suggestions about recognition. Information in all eight sections should be provided. Where information is not provided, an explanation should give the reason why.”

Nedenfor har vi skrevet med blå farge de ledetekstene som inngår i den europeiske malen. Etter tekstene i blå er det ved behov forslag til tekster (fet tekst) eller kommentarer. Før tekstforslag har vi, dersom vi har sett behov for det, skrevet inn i kursiv retningslinjer fra EU-kommisjonens Explanatory Notes on Completing Supplements.

1. Information identifying the holder of the qualification

1.1 Family name(s):

1.2 Given name(s)

1.3 Date of birth (*day/month/year*):

1.4 Student identification number or code (if available)

Kandidatens etternavn er det navnet vedkommende har på tidspunktet for vitnemålsutstedelse.

Arbeidsgruppen har merket seg at punkt 1.4 i den nasjonale malen er endret til: “National identification”. Det er ikke umulig at Norge kan få en påpekning om at originalteksten bør stå der, i tillegg til teksten “National identification”. Arbeidsgruppen anbefaler at en avventer på endringer på dette punktet inntil årets søknader om DS-label er behandlet i Bryssel.

2. Information identifying the qualification

2.1 Name of qualification and (if applicable) title conferred (in original language):

Oppbygningen av navnet på graden har noe forskjellige måter ved lærestedene. Titlene bachelor/master/ph.d. er lovbeskyttet. Tilleggsbetegnelsene⁵ velger lærestedene selv med noen unntak.⁶

Noen læresteder bruker navnet på programmet som tilleggsbetegnelse, for eksempel *bachelor i sosiologi* mens andre bruker et samlebegrep, for eksempel *bachelor i samfunnsfag/bachelor i kultur- og samfunnsfag*.

Korrekt navn er:

<bachelor/master i + tilleggsbetegnelse>⁷

Dersom studieprogrammet er utviklet for internasjonale studenter og undervisningsspråket for hele graden er på engelsk, skal navnet på graden stå på engelsk.

⁵ For noen utdanninger er navnet på graden bestemt av Departementet: For eksempel master i odontologi; master i rettsvitenskap og utdanninger med rammeplan: bachelor i barnevern; bioingeniørfag; ergoterapi; fysioterapi; radiografi; sosialfag (for sosionomutdanning); sykepleie; vernepleie; ingeniørfag; revisjonsfag; De forskjellige lærerutdanningene har egne betegnelser.

⁶ I brev av 21.10.2002 skriver Departementet om titler og tilleggsbetegnelser som følger: "De nye gradene bachelor, master og ph.d. er, med visse unntak, fastsatt som formell beskyttet betegnelse uten fagspesifikke tilleggsbetegnelser i tråd med departementets forslag i St.meld.nr. 27).

Tilleggsbetegnelser som angir nærmere fagområde for gradene fastsettes av institusjonene selv i den grad de har myndighet til å bestemme det faglige grunnlaget for gradene"

Bachelor- og mastergradene skal ha norsk faglig tilleggsbetegnelse (fastsatt i brev av 21.10.02 fra departementet til lærestedene)

⁷ Ikke: bachelorprogram i xxx, men <bachelor i xxx>

Gruppen foreslår at det føres inn som en generell tekst i tillegg til navnet på graden:

The titles: Bachelor, Master and PhD are protected by law in Norway.

2.2 Main field(s) of study for the qualification

“Show only the major field(s) of study (disciplines) that define the main subject area(s) for the qualification e.g. Politics and History, Human Resource Management, Business Administration, molecular Biology etc”

Her foreslo den første DS-arbeidsgruppen ”*Generelt bør hovedområder/fordypninger under 20 vekttall ikke nevnes her*”.

Dette var før grunnfag/mellomfag ble modulisert, slik at arbeidsgruppen til foreliggende innstilling foreslår at studieområder under 30 studiepoeng ikke listes opp. Det er imidlertid naturlig at rammeplanbelagte studiers hovedområder listes opp her uavhengig av antallet studiepoeng.

2.3 Name and status of awarding institution (in original language)

Forslag til tekst:

Universitetene: <Navn på universitet>

University receiving financial support from the State

De vitenskapelige høyskolene: <Navn på vitenskapelige høyskole>

A specialized higher education institution with study programmes to the highest level in its respective field receiving financial support from the State

Høyskolene: <Navn på høyskole>

University college receiving financial support from the State

“Where a degree is issued jointly by two or more institutions, the names of the institutions issuing the joint degree should be indicated, with indication of the institution at which the major part of the qualification has been obtained, if applicable.”

Et konsortium kan bestå av mer enn to, tre institusjoner. Om vitnemålstillegget er skrevet for en fellesgrad føres navnene på alle partnere i konsortiet her (navnene på engelsk).

3. Information on the level of the qualification

3.1 Level of qualification:

I norske DS-er er det i dag i bruk mange forskjellige varianter som "Graduate level"; "Postgraduate level". Av språklige grunner kan det oppstå forvirring. I og med at begrepene første syklus, andre syklus og tredje syklus er innført i forbindelse med *Nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner*, vil arbeidsgruppen foreslå at disse begrepene brukes her slik:

First Cycle (European Qualifications Framework for Higher Education)

Second Cycle (European Qualifications Framework for Higher Education)

Third Cycle (European Qualifications Framework for Higher Education)

1.2 Official length of study

Forslag:

3 years in full-time mode (180 ECTS)

4 years in full-time mode (240 ECTS)

2 years in full-time mode (120 ECTS)

1 ½ years in full-time mode (90 ECTS)

4 years in part-time mode (120 ECTS)

5 years (one-tier) in full-time mode (300 ECTS)

6 years (one-tier) in full-time mode (360 ECTS)

3.3 Access requirement(s)

Termbasen til UHR <http://termbase.uhr.no> bør være kilden til begrepene brukt under dette punktet.

Forslag:

Generell studiekompetanse

Higher Education Entrance Qualification

Spesielle opptakskrav

Specific entrance requirements: <...>

Som et eksempel på spesielle opptakskrav i tillegg til generell studiekompetanse for opptak til bachelorprogrammet i musikkpedagogikk kan nevnes beskrivelsen under dette punktet fra Norges musikkhøgskole:

“Both the Higher Education Entrance Qualification (see chapter 8) and musical entrance requirements must be met. The audition contains a written and a performing part. Applicants need to demonstrate a high standard of performance on their main instrument, as well as basic competence in music theory, formal analysis, the history of music and aural skills.”

For opptak til mastergrad:

3-year bachelor degree with specialization in the master programme subject

Dersom det er et internasjonalt studieprogram

Special requirements for international students:

Her vises i tillegg til språkkravene og ved behov til GSU-listen

4. Information on the contents and results gained

4.1 Mode of study

Forslag:

- **Full time**
- **Part time**
- **Distance learning**

4.2 Programme requirements

“Where available, provide details of the learning outcomes, knowledge, skills, competencies and stated aims and objectives associated with the qualification. This information, which relates to outcomes rather than procedures of learning, will increasingly be the key basis on which qualifications are assessed. If applicable, provide details of the regulations covering the minimum requirements to secure the qualification, e.g. any compulsory components or compulsory practical elements, whether all elements have to be passed simultaneously, any thesis/dissertations regulations etc. Include details of any particular features that help define the qualification, especially information on the requirements for successfully passing it.”

Dette punktet synes gjennom årene å ha vært det vanskeligste å fylle ut – og ikke bare i Norge. Mange læresteder har begrenset seg til et minimum eller de har helt enkelt sløffet dette punktet. Det er ikke tillatt! I tillegg er det en selvfølge at dersom dette punktet skal ha noen verdi, må vi etterstrebe å legge frem en god beskrivelse. Derfor mener arbeidsgruppen at vitnemålsutstederne må vurdere hva som kunne være egnet å føre inn her fra det andre feltet på side 2 i selve vitnemålet. Det tredje feltet, som omhandler oppnådd læringsutbytte, bør oversettes, og i sin helhet føres inn under dette punktet.

Arbeidsgruppen foreslår videre at læresteder med rammeplanbelagte studier, her formulerer en egnet tekst om studiekravene i rammeplanen og viser til det offisielle navnet til rammeplanen, samt når den ble vedtatt.

Dersom gruppen skulle foreslå en minimumstekst for allmennfaglige studier for bachelorgraden, kan følgende brukes:

General requirements:

- **Students must have passed courses totalling at least 180 ECTS credits, at least 60 of which must have been taken at this institution, in order to achieve a Bachelor's degree.**
- **At least one disciplinary block of 60 credits and one specialisation of 20/30 credits must be included.**

Men det er viktig at lærestedene snarest utarbeider en tekst som lærestedet mener dekker programkravene for den aktuelle graden. Arbeidsgruppen understreker også at utdanninger som krever skikkethetsvurdering blir nevnt her. **"Suitability assessment is required."**

Arbeidsgruppen foreslår at læringsutbyttebeskrivelsene føres under standardoverskriften:

Learning outcomes are:

< >

4.3 Programme details

“For institutions that issue transcripts of studies, it will be sufficient to include the transcripts.”

Her føres følgende tekst inn:

See enclosed transcript

“If the qualification is a joint degree, indicate what parts of the qualification have been earned at which institution.”

Arbeidsgruppen foreslår at det skal være mulig å føre inn all informasjon (også karakterer) om et emne studenten har tatt ved et eksternt lærested, **dersom dette dreier som en fellesgrad**. Dersom dette blir godkjent innebærer det at Norge også kan være med på en felles *Transcript of Records*.

4.4 Grading scheme and, if available, grade distribution guidance:

Mange læresteder beskriver fremdeles både den gamle og den “nye” karakterskalaen. Det bør være unødvendig å beskrive den gamle skalaen. De aller fleste av dagens kandidater har ikke tatt eksamener på den gamle ordningen, som ble avviklet i 2003. Vurderingsuttrykkene slik de er foreslått beskrevet på side 4, bør oversettes og innføres også i *Transcript of Records*.

NB! En egen nasjonal arbeidsgruppe er i gang med å følge opp innstillingen *ECTS Users' Guide* (2009), med forslaget om å innføre en karaktertabell, *ECTS Grading Table*.

5 Information on the function of the qualification

5.1 Access to further study

“Indicate if within the country of origin, the qualification normally provides access to further academic and/or study, especially leading to any specific qualifications, or level of study e.g. access to Doctoral studies in Hungary. If this is the case, specify the grades or standards that have to be obtained to allow progression. Indicate if the qualification is a terminal (end) award or part of a hierarchy of awards.”

Forslag:

The bachelor degree may entitle for second cycle studies

Master-degree programmes may entitle access to the third cycle studies (Ph.D.)

Eligible for doctoral studies

Flere høgskoler har gammelt av ført inn under dette punktet *"This is a terminal award"*. Det betyr sannsynligvis at utdanningsprogrammet ikke har en naturlig oppfølger, som f.eks. fra bachelor til master. Bruken av uttrykket tyder imidlertid på at det tolkes som at man har fullført et program og får et vitnemål for dette. Denne formuleringen bør sløyfes.

5.2 Professional status

"Give details of any rights to practise, or professional status accorded to the holders of the qualification, in accordance with national legislation. What specific access, if any, does the qualification give in terms of employment or professional practice and indicate which competent authority allows this. Indicate if the qualification gives access to a 'regulated profession'."

Dette punktet gjelder først og fremst informasjon om retten til yrkesutøvelse i hjemlandet eller i EU/EØS-landene.

I. Yrkesautorisasjon

For å få lov til å utøve yrket sykepleier skal en person med bachelor i sykepleie i tillegg ha autorisasjon fra Statens autorisasjonskontor for helsepersonell. Hvilke andre yrker dette gjelder innenfor helse se: www.safh.no

Dersom vitnemålsinnehaveren har gjennomført en utdanning som gjelder helsepersonell, foreslår vi følgende formulering:

Authorization by The Norwegian Registration Authority for Health Personnel (SAFH)

<http://www.safh.no/english/index.html> required to practice the profession

Dersom denne standardteksten brukes må det selvfølgelig komme klart frem tidligere i teksten hvilken profesjon dette gjelder. F.eks.:

Nurse. Authorisation by The Norwegian Registration

II. Regulerte yrker - EU-direktivet

I Norge har vi ca 170 lovregulerte yrker, se

<http://www.nokut.no/no/invia/Jeg-vil-jobbe/Lovregulerte-yrker-i-Norge/Yrkesliste/>

Med regulerte yrker menes at myndighetene i lov eller forskrift krever minimumskvalifikasjoner for retten til å benytte yrkestittel eller utøve yrket.

Her skiller en imidlertid mellom automatisk godkjenning av en utdanning og en generell ordning.

Dersom en sykepleier ønsker å jobbe i et annet EU/EØS-land, får vedkommende omtrent automatisk godkjent sin utdanning fra hjemlandet fordi de faglige kravene til utdannelsen for dette yrket er harmonisert innenfor EU/EØS landene. Andre yrker som kommer inn under automatisk godkjenning (harmoniserte yrker), er: lege, tannlege, jordmor, farmasøyt, veterinær. Ofte brukes uttrykket harmoniserte eller sektorregulerte yrker for disse utdanningene. I mange EU-land er arkitekt-yrket lovregulert, men ikke i Norge. Ordningen med sektoryrke-godkjenninger gjør at arkitekter kan få automatisk godkjenning i et annet EU-land, hvor dette yrket er lovregulert.

Forslag til tekst for utdannelser som fører til de ovennevnte utdanningene:
Regulated profession. Covered by the EU Directive 2005/36/ of the European Parliament and the Council of 7 September 2005 regarding the recognition of professional qualifications."

Også en del andre yrker er regulert innenfor ordningen med regulerte yrker, men kravene er ikke harmonisert slik som tilfellet er med de ovenfor nevnte yrkene. Se listen ovenfor.

Utover helsefagene omfattes følgende profesjonsstudier ved universitetene den generelle ordningen i EU-direktivet 36/2005:

- de integrerte adjunkt- og lektorutdanningene
- det ettårige påbyggingsstudiet i praktisk pedagogikk (PPU)

Vi foreslår samme tekst her:

Regulated profession. Covered by the EU Directive 2005/36/ of the European Parliament and the Council of 7 September 2005 regarding the recognition of professional qualifications.

Fullført juristutdanning, master i rettsvitenskap, er grunnkravet til å kunne søke om advokatbevilgning i *Tilsynsrådet for advokatvirksomhet*. På lik linje med legeutdanningen kreves det også her praksis og i tillegg politiattest og advokatkurs. Advokat er et regulert yrke og er omfattet av EU-direktivet 36/2005.

I en DS for master i rettsvitenskap foreslår vi teksten:

“Recognition as a lawyer requires an additional course and practice. The recognition is made by The Supervisory Council for Legal Practice .”

III. Ikke-regulerte yrker

Vi foreslår følgende generelle tekst for utdanninger innen allmennfag:

“The award entitles the holder to practice unregulated professions requiring academic competences.”

6.1 Additional information

Add any additional information not included above but relevant to the purposes of assessing the nature, level and usage of the qualification e.g. whether the qualification involved a period of study/training in another institution/company/country or, include further relevant details about the higher education institution where the qualification was taken. If the qualification is a joint or double/multiple degree, or if it was earned under a transnational or borderless education arrangement, this should be noted here.

Dette er punktet hvor lærestedet kan føre inn opplysninger som ikke er nevnt tidligere. Som et eksempel kan nevnes punkt 6.1. for Master i kunst fra Kunsthøgskolen i Bergen:

”As appropriate for their individual projects, MA students have the opportunity to work with a range of different materials and media including audio art, ceramic, computer art, installation, painting, performance, photography, printmaking, sculpture, textiles, video and

combinations of these. This openness towards artistic expression allows students the possibility to challenge disciplinary boundaries and to explore new forms of expression.” (Kravene til programmet er ført under 4.2.)

Dersom kandidaten har hatt et utenlandsopphold føres det inn her. DS er et dokument som viser eierens prestasjoner og kvalifikasjoner. Dette innebærer at det ikke skal stå noe generelt her om at det er lagt til rette for et utvekslingsopphold i programmet.

Forslag til tekst, hvis kandidaten reelt har hatt en utvekslingsperiode:

The candidate has completed a period of study at <navn på lærested>. See transcript of Records

Dersom dokumentet er skrevet i forbindelse med en fellesgrad foreslås følgende tekst:

The candidate has completed a joint/multiple degree, see section 2.3.”

6.2 Further information sources

Her foreslår arbeidsgruppen at det føres inn følgende adresser:

<Adressen til lærestedet som utsteder vitnemålstillegget>

og

Norwegian Agency for Quality Assurance

<http://www.nokut.no/en/>

7. Certification of the supplement

7.1 Date:

(The date the Diploma Supplement was issued. This would not necessarily be the same date the qualification was awarded.)

7.2 Name and signature

(The name and signature of the official certifying the Diploma Supplement.)

7.3 Capacity:

(The official post of the certifying individual.)

7.4 Official stamp or seal:

Arbeidsgruppen anbefaler at samme person som underskriver "Grunnlag for vitnemål" også signerer vitnemålstillegget.

8. Information on the national higher education system

NOKUT har ansvaret for å oppdatere punkt 8 i Diploma Supplement. Fra NOKUT sendes teksten til USIT, som så sørger for oppdatering i FS-systemet. Det er mange versjoner av seksjon 8. NOKUT oppdaterer punktet når det skjer endringer innenfor høyere utdanning, for eksempel hvor mange universiteter Norge har. Det er viktig å påse at man klikker på rett versjon når man utsteder en DS. Dvs. at dersom en skriver ut et vitnemål og en DS fra før 2005 bør en bruke en gammel versjon av punkt 8.

Arbeidsgruppen foreslår at NOKUT inkluderer i den generelle teksten også følgende: Mastergradsstudier, 2. syklus fyller kravene til *Forskrift om krav til mastergrad* fastsatt av Kunnskapsdepartementet 01.12.2005.

The Transcript of Records (ToR) i tilknytning til Diploma Supplement

Transcript of Records er en del av Diploma Supplement. Den skal være identisk med informasjonen i "Grunnlag for vitnemål".

Europass

Europass-kontoret, som er et kontor i tilknytning til SIU har henvendt seg til arbeidsgruppen i brev av 07.06.2011 med forslag om at *"arbeidsgruppen vurderer en styrking av vitnemålstillegget mot Europassordningen som et virkemiddel i arbeidet med å vise en sterkere tilknytning til nasjonale og internasjonale kvalifikasjonsrammeverk. Konkret foreslår vi at dette gjøres ved å legge inn den offisielle Europasslogoen i malen for vitnemålstillegget."*

Europass består av fem ulike dokumenter (CV, språkpass, mobilitetspass, fagbeskrivelse og vitnemålstillegg). Vitnemålstillegget er identisk med Diploma Supplement slik norske læresteder kjenner det. Norge sluttet seg til Europassordningen i 2004, og i dag er det opprettet Europasssentre i 32 europeiske land. Europass-kontoret skriver at *"Samlet sett er Europass-*

porteføljen i dag et av EUs fremste instrument for å fremme transparens og mobilitet.”

Arbeidsgruppen er skeptisk til å innføre andre logoer enn de som utelukkende gjelder høyere utdanning i offisielle norske dokumenter. Det har også gjennom årene vært drøftet om ikke fellesgrader med EU-finansiering kunne ha EU-logoen for ERASMUS MUNDUS-programmet trykket på vitnemålet. Det er liten tradisjon for slikt i Norge, og derfor fraråder arbeidsgruppen en slik praksis.

Fellesgrader

Et studieprogram som er utviklet i samarbeid mellom flere læresteder, kan føre til en fellesgrad. Partene deler på et overordnet nivå ansvaret for hele programmet, ikke bare for sitt bidrag i programmet. Lovgivningen angående fellesgrader er forskjellig fra land til land. I Norge har følgende betydning for deltakelse i samarbeid om fellesgrader:

Universitets- og høyskoleloven gir i § 3-2,1. *Grader, yrkesutdanninger og titler* lærestedene adgang til å inngå samarbeid med andre læresteder i inn- og utland om studieprogrammer som fører til en fellesgrad.

Bestemmelser som eksplisitt gjelder fellesgrader er nedfelt i to forskrifter:

Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 1.2.2010, Kapittel 4 Fellesgrader⁸

og

Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning, § 4-5 Utfyllende bestemmelser for akkreditering av deler av studiene som inngår i en fellesgrad, vedtatt av NOKUTs styre av 27.1.2011⁹

⁸ Lenke til forskriften:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20100201-0096.html>

For foreliggende innstilling er den grunnleggende retningslinjen nedfelt i departementets forskrift § 4-2. *Krav til fellesgrader – institusjonenes ansvar:*

(1) Universiteter og høyskoler som gir fellesgrader skal inngå avtale med samarbeidende institusjoner, som regulerer ansvarsforholdet mellom partene, herunder gradstildeling og vitnemålsutforming.

Den norske lovgivningen definerer ikke eksakt hva som kan forstås som en fellesgrad og hvilke krav som bør legges til et vitnemål. Når det gjelder dokumentasjon for oppnådd fellesgrad har man fulgt anbefalingene fra UNESCO og Europarådet, som ble utarbeidet i 2004¹⁰:

“A joint degree may be issued as

- a. A joint diploma in addition to one or more national diplomas*
- b. A joint diploma issued by the institutions offering the study programme in question without being accompanied by any national diploma*
- c. One or more national diplomas issued officially as the only attestation of the joint qualification in question”*

Tidspunkt for signering av endelig avtale varierer, men erfaringene har vist at partene bør ha en første gjennomgang om gradsutdeling og vitnemålsutforming, herunder også Diploma Supplement allerede i den innledende fasen til samarbeidet. Krav til innhold i vitnemål varierer fra land til land, og landene har ulik lovgivning om adgang til å utstede felles vitnemål. De studieadministrative systemene er også ulike i de forskjellige landene. Derfor må representantene fra de norske lærestedene være klar over hvorvidt våre systemer kan støtte utstedelse av vitnemål for en fellesgrad.

⁹ Lenke til forskriften:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20110127-0297.html>

¹⁰ Lienke tiil anbefalingen: <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=836481&Site=COE>

En arbeidsgruppe i regi av UHRs Utdanningsutvalg laget i 2007 en rapport om *Felles gradssamarbeid og cotutelle*. På siden 22 anbefales følgende:

”Dersom konsortiet velger ett fellesvitnemål, foreslår arbeidsgruppen følgende fremgangsmåte: Vitnemålsomslaget må ha logoer fra samtlige institusjoner i konsortiet. Logoene kan være ferdig trykket på papir, eller de kan være utskrevet fra de studieadministrative datasystemene. Relevante instanser hos konsortiekoordinator undertegner vitnemålet. Beskrivelse av samarbeidet, studiebeskrivelse samt forventet læringsutbytte og kompetanse føres på innsiden av vitnemålsomslaget. I stedet for ett felles grunnlagsdokument, utsteder hver av partnerinstitusjonene egne innstikk som inngår i grunnlaget for ett felles vitnemål. Dette er karakterutskrifter med de karakterene som er avlagt ved institusjonen, samt institusjonenes segl/stempel og underskrifter. Det utstedes likeledes ett Diploma Supplement fra hver institusjon. Innstikkene (to dokumenter fra hver institusjon) bør sendes konsortiekoordinator rekommandert og i forseglet konvolutt. Det blir konsortiekoordinatorens ansvar å kvalitetssikre dokumentasjonen, det vil si at kravene for graden er oppfylt.”

Som det fremgår av sitatet, ligner den foreslåtte malen de vitnemål som blir utstedt i Norge. Vår arbeidsgruppe foreslår at det skal kunne gjøres et unntak for fellesgrader i forbindelse med ”Grunnlag for vitnemål” og ”Transcript of Records” i DS: Dersom medlemmene i konsortiet ønsker å utstede et felles vitnemål skal det kunne utstedes et felles ”Grunnlag for vitnemål” og ”Transcript of Records” som skal omfatte all informasjon om emnene uansett hvilket lærested disse er tatt ved. Dersom det gjelder et samarbeid med utenlandske læresteder, er det klart at punkt 8 i DS må omfatte en beskrivelse av utdanningssystemet fra alle de deltakende landene. Således blir punkt 8 et innstikk. Et felles ”Grunnlag for vitnemål/Transcript of Records” gjelder bare fellesgrader som utsteder ett vitnemål.

Et vitnemål som følger den norske malen også for fellesgrader i Norge, vil være relativt enkelt å innføre i Norge og er faktisk allerede innført ved noen læresteder. I forbindelse med internasjonale fellesgrader må både innhold og

utforming av vitnemålet likevel drøftes spesielt. Dette bør skje før samarbeidsavtalen underskrives. Det er imidlertid viktig at norske deltakere er klar over hva norsk lovgivning godkjenner og hvilke anbefalinger som foreligger.¹¹

Arbeidsgruppen har ønsket å legge frem et eksempel på en mal for dokumentasjon av en fellesgrad:

¹¹ Arbeidsgruppen er kjent med at rapporten for 2007 er under revidering

Logoene til de lærestedene der kandidaten har studert

MASTER

Awarded by the <nb> partner universities <universitetsnavnene på engelsk>
according to the legislation of the Kingdom of Norway, <navn på de andre
universitetenes hjemland>

Pursuant to the provisions of the Partners' national legislations;
Upon the Framework Partnership agreement yyyy-nn between <navn på
konsortsiet> and the Executive Agency CEA of the European Commission;

Upon the agreement dated dd/mm/yyyy between the <nb> partner
universities of the <navn på konsortsiet> jointly running the <navn på
programmet>:

<navn på universitetene>

Upon examination of the studies accomplished and final examination
passed on dd.Month in yyyy

**The MASTER OF <PHILOSOPHY/SCIENCE in XXXXX
IS AWARDED TO**

NN

Born on dd/mm/yyyy in <sted>,

in the academic year yyyy-yyyy

to enjoy the rights and privileges pertaining thereto

**This diploma is completed by The Diploma Supplement, showing the
student's detailed programme and mobility path**

Place and date

<name of university>

Place and date

<name of university>

Place and date

<name of university>

Signature

person fra rektoratet>

Signature

Signatur

<Norge en

Sluttmerknader

Retningslinjer for tildeling og utstedelse av norske vitnemål og vitnemålsinnlegg er detaljarbeid. I vårt arbeid har vi sett at lærestedene har forskjeller i retningslinjene og det er også i det daglige arbeid praktisert ulike fremgangsmåter i forbindelse med utstedelse av vitnemål. Vårt mål har, i tillegg til å foreslå helt ny informasjon i vitnemålene, vært å foreslå harmoniseringstiltak som burde bidra til lik behandling av alle studentene. Dette vil forhåpentligvis også gjøre arbeidet enklere innad ved lærestedene.

Det kongelige kirke-, utdannings og forskningsdepartement skrev i brev av 24.03.1998 til Universitetet i Tromsø at det ikke er anledning til å utstede flere original vitnemål, for eksempel et på norsk og et på engelsk. Dersom programmet i sin helhet er gjennomført på engelsk utstedes vitnemålet på engelsk. Det kongelige kunnskapsdepartement sendte et noe tilsvarende brev, datert 20.10.2008 til Universitetet for miljø- og biovitenskap Etter hva arbeidsgruppen kjenner til, utsteder BI vitnemålene på begge språk, og NHH har en del engelskspråklige setninger i vitnemålet.

Språket i vitnemålet er et universitetspolitisk spørsmål og derfor mener arbeidsgruppen at Kunnskapsdepartementet bør sende retningslinjene til alle læresteder innenfor høyere utdanning. Det synes å være uklart hva som er tillatt. Diploma Supplement er som nevnt ovenfor ikke gyldig uten originalvitnemålet. Tanken bak Diploma Supplement er at det bør omfatte tilstrekkelig med opplysninger slik at behovet for oversettelse av selve vitnemålet skulle være unødvendig.

Dersom det fremdeles er mulig for ferdige kandidater å sende sitt vitnemål til Kunnskapsdepartementet, som sender det videre til Utenriksdepartementet for legalisering eller vedkommende fylkesmann for bekreftelse, er dette etter arbeidsgruppens syn en god fremgangsmåte. For vitnemål utstedt i Norge, er det viktig både av kulturelle og språkpolitiske hensyn, at landets språk er synliggjort i vitnemålet for utdanning som er gitt på norsk.

I følge brevet til UMB av 2008 kan det originale vitnemålet oversettes til engelsk, eventuelt annet fremmedspråk. Dermed bør det gis retningslinjer for hvem som kan gjøre dette, hvem som kan bekrefte at oversettelsen er korrekt og hvem som skal betale for dette arbeidet.

Utstedelse av vitnemålene skal oppfattes som et viktig arbeid.

Automatiseringen av utskrift av vitnemålstekster, der en del av tekstene er skrevet på forhånd, har vist seg å innebære en del feil og mangler, også til dels grove språkfeil. Arbeidsgruppen viser her spesielt til funnene i forbindelse med søknader om Diploma Supplement Label. Vitnemålsarbeidet må derfor gis mer oppmerksomhet enn i dag. Dette er et ledelsesansvar. Lærestedene bør også arbeide mer med innholdet i vitnemålstillegget, slik at dette virkelig er et nyttig dokument for kandidaten, og at behovet for oversettelse av vitnemålet reduseres. Grundig informasjon i vitnemålet og i vitnemålstillegget vil sannsynligvis redusere behovet for ytterligere opplysninger om kandidaten i forbindelse med jobbsøknader eller opptak til forskningsinstitutter i utlandet osv.

Arbeidsgruppen vil anbefale at innstillingen presenteres for Kunnskapsdepartementet og NOKUT før eventuell utsendelse til høring ved lærestedene.

